

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 15. De iis qui emere, & vendere possunt,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

mat, quia quisque iure naturali habet suę libertatis dominiũ. Inter Christianos tamen hoc non est in usu, ideoque non est nobis in eo morandum diutius.

DVBIVM ATVR quarto, an officia publica secularia vera possint in Republica? De qua re agunt D. Thom. opusc. 21. C. iet. in verbo Officiorum secularium venalitas, Tabien. verbo Dominus, quęst. 11. Armilla verbo Officium. Sot. lib. 3. De iust. & iure, q. 6. art. 4. in solutione secundi argumenti, Navar. in Enchir. cap. 25. num. 7. Pro explicatione autem, docent primo, talia officia ex natura rei vendi posse. Quod probatur ex eo, quod ipsi sint vendentium; puta, Regis aut Reipub. liberę, aut Principis non agnoscentis superiorem in temporalibus; atq; sint res humanę fructuosę, ac magnę dignitates pretio æstimabiles, quas ij ipsi quorum sunt, non tenentur gratis dare. Accedit quod huiusmodi officia vendi videmus tam in Romana curia, quam in aliis Regũ & Principum curiis; quod non est damnandum facile; cum consequenter damnentur, tum Papa, tum Principes, quod sine aperta ratione non decet.

Docent secundo, magis præstare, vt talia officia gratis in Reipubl. dentur, quam vt vendantur. Ratio est, quia quantumvis tales venditiones possint esse licitę, si fiant iusto, honesto, & moderato pretio, & hominibus idoneis ad fungendum talibus officiis, eisq; taxetur certum, ac determinatum stipendium, quod accepturi sint propter exercitium eorundem officiorum: tamen plerumq; contingit illas ita fieri, vt multa incommoda facile sequantur. Nam qui pecuniis abundantant, emunt potius quam ceteri; & tales vt plurimum sunt minus idonei. Item qui maius pretium offert, obtinet: ita vt in illis ipsis officiis conferendis nõ habeatur ratio dignitatis, & meritorum, sed pretij: Item, qui emunt, vt pretium quod dederint, recuperent, & adhuc aliquid amplius lucrentur, inducuntur facile ad multa perperam agenda; & ad constitutos inferiores ministros, non habita ratione, an sint idonei, dummodo habeant, quorum opera vtantur ad plus pecunię congerendum. Et quamvis non sequatur necessitas ex tali venditione eiusmodi abusus, tamen, vt Caiet. & Armilla locis citatis bene notant, cum actiones humanę iudicandę sint secundum illud quod in pluribus inuenitur, optandum est, vt huiusmodi venalitates à Reipubl. eliminentur, tanquã fontes in ea perniciosissimos abusus.

Docent tertio, peculiariter Nauarrus, mortaliter Regem peccare, qui officia sui regni tam care, & talibus personis vendit, vt probabiliter credat, aut credere debeat, eas illis male vsuras; vt oppressuras esse subditos. Ratio aperta est, quia subditorum damnis dat occasionem, quam ex officio propulsare tenetur; vnde obligatur illa rescire, eo qui infert, non restituente. Addit idem Nauarrus, talia officia vendendo peccare mortaliter Principes qui superiores agnoscunt in temporalibus: quia scilicet vsurpant sibi ius alienum, Principis inquam sui. Reipubl. vero non liberę, Duces, Marchiones, & ceteri domini qui Imperatorem, aut alium superiorem agnoscunt supra se in temporalibus, habent tantummodo ius nominandi, præsentandi, vel eligendi idoneos ad officia. Principis autem sui est, eadem conferre, nisi quod nonnunquam ab illo facultatem habent expressam, vel tacitam, generalem, vel specialem, ea conferendi, ac etiam vendendi.

CAPVT XV.

De iis qui emere aut vendere possunt.

SVMMARIVM.

- 259 Laici per Principis prohibitionem, ne vendant non solventibus sibi gabellas, non impediuntur vendere Clericis.
- 260 Regulariter qui prohibetur vendere per se, nequit vendere per alium.
- 261 Is cuius auctoritate perscitur venditio, prohibetur emere.
- 262 Explicatio dubij, an licitum sit emere ab eo qui scitur statim consumpturus pretium.
- 263 Quatenus peccet qui alicui vendit aliquid, quod est abusus, sed id nescit.
- 264 Quid sit ea quod sciat, aut probabiliter præsumat, an aliquam excusationem habeat à peccato.

265 Si quis probabiliter credatur re empta abusus in Reipubl. aut proximi perniciem, vendens ei non excusatur à peccato.

266 Quatenus Rex possit vendere bona suę regię dignitatis.

267 Quatenus possit, aut non possit v. usufructuarius v. vendere suum vsufructum.

268 Quanto maritus dotalem fundam vxoris possit, aut non possit vendere.

HVC pertinent aliqua dubia; quibus satisfacere oportet.

PRIMUM EST. An cum à Principe facta est prohibitio de non vendendo aliis, quam suis subditis solventibus sibi gabellas, aut subeuntibus alia Reipub. onera, laicus possit vendere sua Clericis & Religiosis personis, quę à talibus oneribus sunt exemptę? Respondendum est autem, posse cum eadem personę possint à tali emere; non enim obstat ea prohibitio, quę cum lex sit ciuilibus, non obligat tales personas: dato quod passim Doctores tradunt, leges ciuiles non esse extendendas ad personas Ecclesiasticas, eo quod includerent aliqui illicitum, puta violationem libertatis Ecclesiasticę.

SECUNDVM DVBIVM EST. An prohibitus vendere, & emere per se, possit id facere per interpositam personam propinquorum, vel amicorum? Ad quod respondendum est, non posse, quia eo ipso censetur fraudem committere contra legem prohibentem: nisi forte talis prohibitio esset facta ob aliquam personę indecentiam; quę non interueniat vendendo, & emendo per interpositam personam; vt cum Clericus cui prohibita est negotiatio, de qua in sequent. cap. 9. per alium emit materiam, vt Lanam, ex qua faciat pannum vendendum per illum, vel emat animalia minora alenda in suo prædio, quam cum creuerint, maiore pretio vendat, quam empta sint. Quę doctrina est Medinę in Cod. De rebus restit. quęst. 30. §. secundo modo, vers. Hac tamen. Cui fauet quod in Clement. 1. De vita, & honest. Clericor. prohibetur, ne Clerici officium tabernarij, aut macellarij personaliter exercent. Non enim absque causa dicitur personaliter. Quanquam res est se satis periculosa, & quę mali speciem quandam habet in homine, cuius fors, & pars hereditatis est Deus.

TERTIVM DVBIVM EST. An executor testamenti licite possit emere rem defuncti vendendam in executione, & tutor rem pupilli, & curator rem minoris? Ad quod respondendum videtur: quoad forum quidem externum emere non posse, iuxta textum expressum in lege Non licet, & in lege Si in emptione, §. Tutor, ff. de cõtrahenda emptio. ne. Ratioq; est, quod fraus in eare præsumatur, eo quod talis venditio debeat per ipsos fieri; vt patet de executore testamenti. Et probatur de aliis, quia pupilli, & minores nequeunt per se, sed tantum auctoritate, atque consensu, illi quidem Tutoris; hi vero curatoris vendere sua. Pro quo faciunt antedicta in cap. 9. sectione prima. Quoad forum autem conscientię, nihil prohibere, quominus illi possint licite emere, si iustum pretium soluant, & ab omni fraude, & mala fide abstineant; imo quoad forum etiam externum poterunt, si bona fide, palamque emant, ex lege Cum in se, Cod. De cõtrahenda emptio. In quo foro bona fide emere censentur, cum emerint iusto pretio, & vtilitas, vel necessitas vendentis postulauerit, vt ipsi emant. Palam vero emere iudicabuntur, cum venditio facta fuerit sub hasta, voce publica præconis.

QUARTVM DVBIVM EST. An possim licite emere ab eo quem scio pretium statim consumpturum? Ad quod congruenter legi Si quis cum sciret, ff. Pro emptore, respondetur, id quidem per se licitum esse, quia non impedit quominus alter censeatur rem suam vere vendere; ex circumstantia tamen id esse illicitum, nempe si venditor per legem, aut iudicem prohibitus sit videri; vt furiosus, aut prodigus: quibus legitima etiam aetate impleta, solent curatores tribui, ex lege 1. Cod. De curatore furiosi, & prodigi. Item, si sciam ipsum esse consumpturum pretium in perniciem alterius, vel in detrimentum proprię animę: quo casu in conscientia non possum emere; quia pro viribus vitare debeo damnũ proximi, & illius salutem curare. Quod si

certum

259

260

261

262

INAL
LIXIS
P. P. P.

certum non sit taliter consumpturum esse: ut cum lusurus est, & aequè probabile est lucraturum esse, ac perditurum ludendo, nihil videtur impedire, etiam in conscientia, quominus possit emi ab eo, quia alias non est prohibitus vendere, aut taliter ludere.

263. **QUINTVM DVBIVM EST.** An liceat vendere merces iis qui abufuri sunt illis? Ad quod respondetur, certum esse, ut iam attigimus in *preced. cap.* quando merces sunt tales, quibus nemo, aut fere nemo bene vitur, sed fere omnes illis male vtuntur, non licere eas vendere. Vnde qui vendunt, puniuntur tam iure Canonico; vt ij qui distrahunt libros famulos. 5. *quæst. 1. per totam.* quam iure ciuili, vt ff. ad legem Corneliam, De Sicariis, l. 3. Illi qui vendunt venena ad nullam medicinam vtilia. Quando vero merces sunt tales, quibus potest quis tam bene, quam male vti, vt *nonnulla venena vtilia ad medicinam*: aut quas potest tam in bonum, quam in malum finem referre, præsertim cum de se respiciunt bonum finem (*sicut domus de se respicit habitationem*) etiam si possit ab homine in malum finem referri: vt ad vfuras exercendas. Non peccare enim qui eas vendit, aut locat, aut commodat, quando nec scit, nec probabiliter præsumit emptorem, vel conductorem, vel commodatarium illis abufurum.

264. Quod si tale quid sciat, vel præsumat probabiliter; difficultas est, an peccet vendendo, aut locando, aut commodando? Tollitur autem distinctio: nam talis vel ex iustitia, vel ex charitate, vel simul ex vtraque; tenetur impedire illud peccatum, quod scit, vel præsumit inde secuturum; vel nullo modo tenetur impedire, si que teneatur impedire, cum multo magis teneatur non suppeditare materiam peccandi, distrahens rem suam abufuro. peccat grauius: idque vel contra charitatem, si quidem ex charitate teneatur id ipsum peccatum impedire, prout quilibet cõsetur teneri ex præcepto de correctione fraterna, nisi alter ex malitia peccet, ipseque impediendo, damnum aliquod notabile sibi creet. Vel peccat contra iustitiam, si ex iustitia obligetur impedire: vt cum id illi incumbit ex officio. Atque sic grauius peccaret is, qui cum teneatur impedire ne sceleratus interficiat innocentem, illi non modo non impedit, sed etiam vendit ipsi, aut locat, aut commodat arma quibus interficiat: taleque peccatum est in eo eiusdem speciei, cuius est in illo à quo perpetratur: quandoquidem idemmet peccatum ei placet, aut certe nõ displicet, cum debeat displicere.

Quod si non teneatur quis tale peccatum impedire; distinguendum est, rursus: vel enim rem qua scit alterum abufurum, distrahit ea intentione, vt ille qui eam accipit, peccet: siue intentio actualis sit, vt quando actu intendit illius peccatum: siue sit virtualis, vt quando licet nõ intendat formaliter peccatum, parum tamen curat siue alter peccet, siue non: aut distrahit ad aliquem finem bonum, honestum, & licitum, vt propter moderatum lucrum pro sustentatione familiaris suæ, aut propter amicitiam. Igitur priore modo distrahens rem suam, peccat tanquam consentiens, & cooperans alieno peccato: distrahens autem posteriore modo, id est, nõ ea intentione vt alter male vtatur accepto: sed ob alium bonum finem, minime peccat, dummodo ipsi peccati alterius displiceat, neque teneatur illud impedire. Quæ sententia est D. Thomæ & Caietani. 2. *quæst. 169. art. 2. ad vlt. & Nauar. in Enchir. cap. 21. num. 25.*

Et probatur primo, quia talis in sua intentione neque directe, neque indirecte includit peccatum alterius: non quidem directe, quia non habet illud sibi propositum, sed aliquem alium bonum finem, vt *supponimus, exempli gratia lucrum iustum & honestum*; neque indirecte, quia is tantum indirecte concurrat ad peccatum alterius, qui tenetur illud impedire, nec impedit. Nemo autem sic tenetur impedire peccatum alterius, qui peccat ex mera malitia, vt pariter teneatur cessare à negotiatione, qua licite alioqui prouidet sibi de necessarijs ad familiam sustentandam. Si dicas, talem præbere materiam peccati: Respondetur; id non referre: quia quamuis Deus proponat materiam circa quam homines peccant, non ideo tamen dicitur ad peccatum ipsorum concurrere.

Præterea, vt Nauarrus argumentatur loco cit. Quando actio aliqua est ex se indifferens: seu quæ potest bene & male

fieri: qui bono fine ad illam alium inducit, non peccat: vt qui exigit iuramentum ab infideli, quem scit iuratum per falsum Deum: & qui mutuo petit pecuniam ab vsurario, quem mouit non daturum sine vsura. Quare multo minus peccabit qui offert alteri materiam indifferens, seu qua potest bene vel male vti: cum offerre materiam minus sit, quam inducere ad actionem: idque, vt *supponimus*, non fiat proponendo sibi peccatum illius. Si vero obiciatur, vnumquemque ex lege charitatis debere quantum in se est, impedire ne proximus labatur in peccatum: ideoque non excusari à peccato contra charitatem, qui offert ei materiam aliquam peccati. Occurrendum est, præceptum charitatis esse affirmatiuum, & ideo tantum obligare in alterius graui necessitate. Quando autem quis peccat sua sponte, non censetur esse in eiusmodi necessitate: quoniam se à peccando cohibere est in ipsius potestate.

Verumtamen si sciatur, aut verosimiliter credatur perpetrandum peccatum in damnum Reip. vel in iniuriam & scandalum proximi, peccatum est vendere: quia suppeditare alteri materiam iniuriöse nocendi, est contra charitatem, aut contra iustitiam, vel contra vtramque potius. Itaque fateamur quod is peccet, qui meretrici ornamentum aliquod vendit, quod probabiliter creditur ab illa emi ad scandalizandum innocentem alique ac pusillum: peccet inquam, non quasi cooperans meretrici ipsi, quæ sua tantum malitia peccat: sed tanquam concurrens ad proximi ruinam, quod est peccatum contra charitatem. Fateamur similiter peccare illum qui vendit gladium ei, quem probabiliter credit emere ad gerendum iniustum bellum, aut ad occidendum alium: quia suppeditare arma in Reipub. vel proximi perniciem, est contra charitatem & iustitiam, cum inde iniuria inferatur Reipub. aut proximo. Idem dic, si quis gladium vendat ei quem probabiliter credit velle sibi adimere vitam: cuius nõ ipse sed Deus est specialis dominus; Reipub. vero specialis custos: cui proinde iniuriarum in eo facit.

SEXTVM DVBIVM EST. An possit Rex vendere bona (vt *vrbes & castella*) suæ regis dignitatis? Ad cuius explanationem ex *Frour.* & alijs, quos ipse commemorat ac sequitur *ad cap. Quamuis pactum, de pact. in 6. part. 2. §. 2. num. 4.* dicendum est non posse, quando in notabile Reipub. præiudicium alienatio vergeret: quoniam talia bona potius sunt regni, quam Regis, qui Reipub. non dominus, sed administrator est. Secus esset vero, quando non nisi modicum præiudicium possit timeri: Tunc enim Regem habere potestatem alienandi res regni, argumento est, quod idem author alijs citatis addit, ipsum posse rem aliquam pertinentem ad dignitatem regiam titulo donationis transferre in alium qui de ipsa Reipub. sit bene meritus.

Notat idem author consequenter, quod si Rex aliquam ciuitatem vel castrum regis dignitatis iusta de causa alienauerit: excepta intelligantur iura exigendi gabellas, vectigalia publica, ac puniendi reos pena sanguinis, nisi hæc etiam fuerint expressa in alienatione. Imo & tali expressione facta, adhuc apud Regem ipsum maneat suprema iurisdictio, & facultas ad eum appellandi. Notat item, ciuitatem aut castrum non posse alienari inuitis hominibus qui sunt de tali ciuitate aut castro: si que dominus velit ex causa necessitatis alienare, ipsi debeant admitti ad emptionem libertatis, si eidem domino tantum dare velint, quantum ab alio emptore fuerit oblatum.

SEPTIMVM DVBIVM. An vsufructuarius possit vsufructum vendere sine autoritate & consensu domini rei, cuius fructum capit? Ad quod respondendum est distinctione. Nam si vsufructus sumatur pro iure quo vsufructuarius, fructus quos ex re alterius, perceptos facit suos, is vendi non potest sine dicto consensu: quia tale ius est personale, quodque vni personæ conceditur, non censetur statim alteri concessum: quia sæpe vna persona placet, non altera: vnde fit, vt id ipsum ius extinguatur morte vsufructuarij. Si vero vsufructus sumatur pro fructibus, qui percipiuntur, ille vt locari, aut gratis donari, sic & vendi potest, sicut quauis alia res propria.

Idem pari ratione dicendum est de alimeptis quæ alicui dantur ex alicuius voluntate vltima: nimirum si eorum nomine intelligatur ius quod quis habet vt alatur ab alio, vt

di, locari, aut donari non posse alteri, quia est ius personale. Si vero accipiuntur pro fructibus ipsi quibus alitur quis; vendi, locari, aut donari posse. Idem pariter dicendum est de pensione quam quis ex alterius beneficio Ecclesiastico percipit, nempe si eo nomine intelligatur ius percipiendi certam portionem ex beneficii fructibus, non modo vendi non posse; sed nec locari, vel donari sine Papae facultate. Sin autem intelligantur ipsi fructus, vendi, locari, ac donari posse. Sicut ius percipiendi decimas, ne quidem locari, aut donari potest absque Papae consensu: fructus tamen qui percipiuntur, possunt non tantum locari, vel donari, sed etiam vendi.

Item beneficiarius, ius quod habet percipiendi fructus sui beneficii, ne quidem gratis alteri donare potest sine consensu Papae: fructus autem quos percipit, potest non tantum gratis dare, sed etiam vendere vel locare. Quibus accedit pari ratione quod emphyteuta possit vendere fructus quos percipit: non possit autem ius quod habet, in alterum transferre, ex l. finali, Cod. de iure emphyteutico. Item feudatarius possit vendere fructus quos ex feudo percipit; non autem ius ipsum percipiendi, ex tit. De prohibita feudi alienatione, in consuetudinibus feudorum.

OCTAVVM DVBIVM EST. An maritus vendere possit fundum dotale, hoc est, rem immobilem quaecumque sit, siue aedificium, siue praedium, &c. datam ei in dotem uxoris? Ad quod respondendum est distinctione, *ut est apud Syluestrum in verbo Dos, num. 13.* nempe, si res dotalis data sit pretio aestimata, & tanquam emptitia, maritus accipiens (maxime si alia bona habeat ad sustinenda matrimonij onera) possit eam tanquam dominus alienare de consensu uxoris. Sin aestimata non sit, eam alienare non possit, exceptis aliquot casibus relatis ab eodem Syluestro. Quorum praecipui sunt, cum necessitas ipsum cogit, & cum uxoris utilitas id exigat. Addere his possumus quod Iudaeus, Paganus, aut haereticus non possit mancipium Catholicum emere, cum illi prohibeantur hunc habere seruum ex lege Deo nobis, §. his, C. De Episcopis & Clericis. Cum qua Ecclesiae statutum consentit in cap. 1. 2. & vlt. Extra, de Iudaeis.

CAPVT XVI.

De iusto pretio rerum venalium.

SVMMARIVM.

- 269 In quo consistat iustitia, vel iniustitia pretij rerum venalium.
- 270 Ratio qua iustum pretium constituitur.
- 271 Pretium iustum aliud legitimum, aliud naturale: & inter vtrumque differentia.
- 272 Notanda de eo, quod iustum pretium constitui debeat secundum legem, vel communem aestimationem, quae fuerit in loco & tempore quo perficitur venditio.
- 273 Prima causa augendi, vel minuendi pretium rerum venalium, est earundem penuria, vel copia.
- 274 Quid sint lucrum cessans, & damnum emergens: & quatenus sint causa iusta augendi pretium rei venalis.
- 275 Virilitas aut necessitas emptoris non est iusta causa augendi.
- 276 Quatenus labor, industria, & periculum in comparandis & conseruandis mercibus esse possit causa augendi pretium rerum venalium.
- 277 Regula à Scoto de eo tradita rejicitur: & traditur quando illa causa locum habeat.
- 278 Donatio causa est augendi, vel minuendi pretium iustum, ad quam diiudicandam seruiunt quatuor documenta.
- 279 Inter amicos & consanguineos facile praesumitur donatio, non autem inter extraneos.
- 280 Quatenus modus vendendi sit causa augendi, vel minuendi iusti pretij.
- 281 Mercatores ratione officij aliquanto maiore pretio vendere possunt, quam alij.
- 282 Ementes simul in magna quantitate, possunt ea de causa minus soluere, quam alij.
- 283 Legitimum pretium quid sit, & quid requiratur ad illius iustam taxationem.

- 284 De eadem taxatione quadam notanda.
- 285 Quid iuris sit, si facta taxatione, venditores inueniantur iacturam facere, vendendo secundum pretium taxatum.
- 286 Legibus ciuilibus pretia rerum taxantibus subiiciuntur, etiam exteri & Clerici.
- 287 Quod dicatur pretium naturale, & qui dixerint ipsum excedentes excusari à peccato, aut saltem à restitutione: ac quo fundamento.
- 288 Vendentes supra pretium rigorosum, aut ementes infra pretium, regulariter peccant, ac tenentur ad restitutionem.
- 289 De eo quod in contrarium ex iure ciuili adfertur, rem tantum valere, quantum vendi potest: & quod vnusquisque in suis rebus sit moderator & arbiter.
- 290 De altero, quod permittatur deceptio infra medium iusti pretij.

DE hoc cum D. Thom. 2. 2. q. 77. art. 1. ad 1. agunt ipsius interpretes; Caiet. quidem, & alij ad eundem art. D. Anton. vero 2. part. tit. 1. in posteriore part. cap. 16. Sotus in 6. De iust. & iure, q. 2. art. 3. Sylu. in verbo Emptio, quaest. 6. Gregor. à Valent. disp. 5. q. 20. puncto 2. Agunt etiam Gabr. in 4. dist. 15. q. 20. art. 1. Conrad. De contractib. quaest. 56. Medina in Cod. De rebus restit. quaest. 31. & 36. Couar. lib. 2. variar. resol. cap. 3. Nauar. in Enchir. cap. 23. n. 78. ac nonnulli alij, quorum meminit Petrus à Nauar. lib. 3. De restit. cap. 2. num. 1. Ad illud etiam pertinent, quae habet Molina in eod. tract. 2. disp. 347. & quatuor sequentibus. Trademus autem 1. quaedam communiter recepta documenta, vtilia ad intelligendum quodnam sit iustum rerum venalium pretium. 2. proponemus causas propter quas tale pretium augeri, vel minui potest. 3. dicemus de pretio legitimo. 4. de pretio naturali.

Documenta de iusto rerum venalium pretio, communiter recepta.

SECTIO I.

PRVVM EST pretij iustitiam & iniustitiam, ex quibus emptionis & venditionis iustitia & iniustitia pendet, in hoc consistere, iustitiam quidem, quod valor ipsius sit aequalis valori rei venditae: iniustitiam vero, quod sit inaequalis, hoc est, quod venditor plus pretij accipiat, quam res valeat: vel emptor minus pretij det, quam res valeat. Ad quod diiudicandum, ex communi Doctorum consensu, non debemus considerare solam rei perfectionem physice sumptam: sed ipsius vsum, per quem subuenitur humanae indigenti, quae est regula aestimationis rerum, prout traditum est ab Aristot. 5. Ethic. cap. 6. & communis experientia satis ostendit; cum videamus communitar tanto pluri, vel minus aestimari res ab hominibus, quanto hi, illis magis indigent ad aliquem finem, vel necessarium humanae vitae, vel iucundum, vel vilem. Vnde licet quaelibet res anima praedita, sint natura, atque naturalibus accidentibus perfectiores rebus inanimatis; harum tamen quaedam, eo quod homines plus eis indigeant, pluri aestimantur quam quaedam res animatae. Nam vt recte ait D. Augustin. in lib. 11. De ciuit. Dei, cap. 16. Quis non malit domi habere panem quam mures? & nummos quam pulices? Hinc videmus pro varietate locorum & temporum, ac gentium, pretia rerum variari: quia pro eadem, aestimatio hominum est varia.

SECVNDVM DOCUMENTVM EST, iustum rerum pretium constitui, prudenter respectis occurrentibus causis, ob quas possunt res venales plus aut minus valere, de quibus dicitur in seq. sect. idque fieri dupliciter: vno modo, lege, aut statuto Principis vel Reip. edito Gubernatorum, vel Senatorum, quod dicitur pretium legitimum, id est, lege positum: altero modo, communi hominum prudentium aestimatione; quod dicitur pretium naturale: non quod à natura, sed quod naturae seu naturali humanae rationi congruenter constitutum sit: non vero ex affectu, nec ex utilitate singulorum, vendentis inquam, vel ementis, ex lege Pretia, ff. Ad legem Falcidiam.

Vbi aduerte, quod sicut communis aestimatio iusti pretij antefertur aestimationi particulari vendentis vel ementis, ita vt ille pluri rem suam vendere, & iste minoris emere non possit, quam ea aestimatur communiter: quidquid vteruis il-

INAL
LIXS
J Par. III
V